ИМП. ОБЩ. ... Библиотека

ბიბლიოთეკა
БИБЛИОТЕКА
Музея Рев. Грузии

საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა

№ 1
შაბათი, 1 იანვარი, 1900 წ.

ფასი ღირს:

თვე	მან. კ.	თვე	მან. კ.
12 . . .	1[illegible]	6 . . .	6 —
11 . . .	9 [illegible]	5 . . .	5 50
10 . . .	8 [illegible]	4 . . .	4 75
9 . . .	8 [illegible]	3 . . .	3 50
8 . . .	7 [illegible]	2 . . .	2 75
7 . . .	6 5[illegible]	1 . . .	1 50

ცალკე ნომერი—ერთი შაური

„ივერიის" ტელეფონი № 227

1877—1900

ივერია

№ 1
შაბათი, 1 იანვარი, 1900 წ.

რედაქცია:
ნიკოლოზის ქუჩა, 21.
ტფილისი.
გაზეთის დასაბარებლად
და განცხადებათა დასაბეჭდად
უნდა მიჰმართონ რედაქციას და წერა-კითხვ.
გამავრც. საზოგადოების კანცელარიას
ფასი განცხადებისა:
ჩვეულებრივი სტრიქონი პირველ გვერდზედ
16 კაპ, მეოთხეზედ—8 კაპ.

„ივერიის" ტელეფონი № 227

დღესასწაულისა გამო, შემდეგი ნომერი გამოვა სამშაბათს, 4 იანვარს

ამ ნომერთან მკითხველებს ურიგდებათ საახალწლო დამატება შემდეგის შინაარსის: ეთაური; „საახალწლოდ", ლექსი ვაჟა-ფშაველასი; „სახელდახელო" ჩიორასი; საასლოო „დამაკვირდი"; „უცნობი სტუმარი", ლექსი ა. ახნაზაროვისა; ახალი წელიწადი ჩინეთში; გასართობი: „ფულიკო", ლექსი Z-სა. ფელეტონი: „კიდევ მახეში", საახალწლო მოთხრობა ს. მგალობლიშვილისა.

მთავრობის განკარგულებანი

დათხოვნილ იქმნენ სამსახურიდგან, თავისისავე თხოვნის თანახმად, ტფილისის სასამართლოს საქმეთა საგუბერნიო სასამართლოს წევრი აკიმოვი; სოხუმის ფოსტა-ტელეგრაფის კანტორის მე-6 ხარისხის მოხელე ალექსანდრე ნიჟარაძე.

ებოძათ: სტანისლავის მე-2 ხარისხის ორდენი კავკასიის მე-2 საპოლიციო ბატალიონის კაპიტანს სამ ჩერქეზიშვილს; ტიტულიარნი სოვეტნიკობა კოლეჟსკი სეკრეტარს, ქუთაისის გუბერნიის თავად-აზნაურთა წინამძღოლის გამრეკელიშვილს; კოლეჟსკი სოვეტნიკობა ნადვორნი სოვეტნიკს, ტფილისის საგუბერნიო გამგეობის განყოფილების საქმეთა მწარმოებელს ტარსაიძეს.

დანიშნულ იქმნენ: აწ. კას. კანდიდატი, მოქალაქე ეფრემ გვეტაძე და სარდიონ დათიაშვილი და გლეხნი არჩილ ბალახაძე და ალექსანდრე მარგველაშვილი; მათ შორის გვეტაძე — ფოსტა-ტელეგრაფის მე-6 ხარისხის მოხელედ სურამის ფოსტა-ტელეგრაფის კანტორაში, ხოლო ყველა დანარჩენი — ფოსტალიონებად: ბალახაძე და მარგველაშვილი — ტფილისის ფოსტა-ტელეგრაფის კანტორაში, დათიაშვილი — გორისაში და ბალახაძე — კრწანისში.

გადაყვანილ იქმნა იმავე თანამდებობაზედ ნახიჩევანის ფოსტა-ტელეგრაფის კანტორის მე-5 ხარისხის მოხელე ივანე ომანიძე ხაშურის ფოსტა-ტელეგრაფის კანტორაში.

გამოცხადებულ იქმნა ფოსტალიონის სიიდგან შულავერის ფოსტა-ტელეგრაფის განყოფილების მოსამსახურე იაკობ ჩილაძე.

—✦✦—

ახალი [illegible]

*** გუშინ, 31 [illegible]
ბრწყინვალებას [illegible]
გენერალ-ადიუტანტ [illegible]
წარუდგა ტფილის[illegible]
თავად-აზნაურთა დე[illegible]
ციამ წარუდგინა [illegible]
აზნაურთა სადრობ[illegible]
გამოლეების შესახ[illegible]
გუბერნიაში ბ-ნმა გ[illegible]
მიართვა თავად[illegible]
შედგენილი პროექტ[illegible]
ბულებისა და მ[illegible]
ა, რომ მისმა ბრ[illegible]
ნებოს და შუამდ[illegible]
თავადაზნაურობას[illegible]
ის წინაშე რათა ტ[illegible]
იენიჰოს საერობ[illegible]

მისმა ბრწყინვალებამ თ. გოლიცინმა, მოისმინა-რა სიტყვიერი თხოვნა ბ-ნ გუბერნიის მარშლისა, ბძანა, რომ წავიკითხავ ყოველსმას, მოვისაზრებ და თუ დავრწმუნდი, რომ შემოღება საერობო დაწესებულებისა საჭიროა ტფილისის გუბერნიისათვის, ჩემს შუამდგომლობას არ დავიშურებო.

*** გაზ. „კავკასის" გუშინდელი, წარსულის წლის უკანასკნელი, ნომერი ბ-ნის მ. მ. ტებენკოვის დროებითის რედაქტორობით დაიბეჭდა. ამ გაზეთის პირველ გვერდზედ გამოცხადებულია: „ბ-ნმა კავკასიის სამოქალაქო ნაწილის მთავარ-მართებელმა, 1896 წლის 12 ნოემბერს მთავარმართებლის კანცელარიის მიერ ნადვორნი სოვეტნიკ ველიჩკოსთან გაზ. „კავკასის" გამოცემის შესახებ დადებულ ხელშეკრულების 1, 2 და 8 მუხ. ძალით, სასარგებლოდ იცნო ამა 30 დეკემბრიდგან გააუქმოს ეს ხელშეკრულობა და გაზ. „კავკასის" გამოცემის საქმე მიანდოს თავისს კანცელარიას, რომელსაც უნდა მიჰმართოს ამ 31 დეკემბრიდგან ყველა დაწესებულებამ და იმან, ვისაც საქმე აქვს ამ გაზეთთან. ამასთანავე გაზეთის რედაქტორის მოვალეობათა აღსრულება დროებით მიენდო ტფილისის სასულიერო საქმეთა საკრებულოს წევრს მ. მ. ტებენკოვსა".

*** გავახსენებთ მკითხველებს, რომ ხვალ, კვირას, 2 იანვარს, ქართულს თეატრში საიუბილეო წარმოდგენა იქმნება გამართული. წარმოადგენენ გ. ერისთავის კომედიას „გაყრას" და გამართავენ აპოთეოზს. ამავე დღეს თეატრში, ნაშუადღევის $12^1/_2$ საათზედ, დრამატიულ საზოგადოების წევრთა სადღესასწაულო კრება იქნება. როგორც შევიტყეთ, ამ იუბილეის დღესასწაულობენ ქუთაისსა და ბათუმშიაც. ბათუმში წარმოადგენენ „გაყრას" ორს მოქმედებას, ილია ჭავჭავაძის „დედა და შვილს" და „გლახა ჭრიაშვილს".

*** როგორც მოსკოვიდგან გვატყობინებენ ახალგაზდა პროფესორი ალ. ხახანაშვილი უკვე შესდგომია თავის თხზულების „Очерки по исторіи грузинской словесности"-ს მესამე წიგნის ბეჭდვას.

*** იქიდგანვე გვატყობინებენ, რომ მოსკოვში განუზრახავთ „ქართველ მოსწავლეთა დამხმარებელ საზოგადოების" დაარსება.

*** მოსკოვი. აქ ამას წინად გრაფინია პ. ს. უვაროვას თავმჯდომარეობით მოხდა საგანგებო კრება ძველ ნაშთთა დამცველ კომისიისა, რომელიც ჰმოქმედობს მოსკოვის საარქეოლოგიო საზოგადოებასთან. ამ კომისიაში მონაწილეობა მიიღეს აქაურმა გამოჩენილმა ხუროთ-მოძღვრებმა და არხეოლოგიურ საზოგადოების მიერ მიწვეულმა წევრებმა. კომისიას მოხსენდა ყოვლად სამღვდელო ლეონიდეს, გორის ეპისკოპოსის, წინადადება მცხეთის ტაძრის დახურვის შესახებ. კომისიამ ბევრის აწონ-დაწონვის შემდეგ გადასწყვიტა ურჩიოს საქართველოში შემდგარ კომიტეტს მცხეთის ტაძრის გასანახლებლად დახურონ ეს ტაძარი ძველებურად, ესე იგი თლილის ქვით, როგორც აქამდის სწარმოებს იტალიასა და ბელგიაში. მცხეთის ტაძარმა, როგორც უძველესმა ნაშთმა ქრისტიანობისამ, უნდა დაიცვას თავისებური გეგმა და ხასიათი. სასურველია, რომ მცირე ახიიდგან იქმნენ მოწვეული ბერძნები, კარგი მცოდნენი ქვითკირის შენობების აგებისა, ამ საქმის გასაძღოლად.

*** გუშინ წინ 30 დეკემბერს, დამსახურებულ არტისტის ბ-ნ კ. ყიფიანის საბენეფისოდ ქართულმა დრამატიულმა დასმა წარმოადგინა „და-ძმა". ამ წარმოდგენაში ქუთაისიდგან მოწვეული ვლ. ალექსი-მესხიშვილიც იღებდა მონაწილეობას. თეატრი თითქმის სავსე იყო ხალხით. მობენეფისეს აღტაცებით მიეგებნენ და რამდენიმე საჩუქარიც მიართვეს. წარმოდგენამ საზოგადოდ მწყობრად ჩაიარა.

*** ტფილისის ფოსტა-ტელეგრაფის ოლქს ამბავი მოუვიდა, რომ 1900 წლიდგან დ. ტყიბულში დაარსდება საფოსტო დაწესებულებაო.

*** აზოვო-დონის საკომერციო ბანკის ტფილისის განყოფილების მმართველს ნ. ნ. ნიკონოვს 1000 მან. შეუწირავს მიწის ძვრისაგან დაზარალებულთა სასარგებლოდ.

*** ტფილისის ქალაქის საქმეთა საგუბერნიო საკრებულოს სხდომაზედ, 3 იანვარს, სხვათა შორის, განხილულ იქმნება შემდეგი შეჩერებული დადგენილებანი ქალაქის საბჭოსი: 1) 1900—1899 წლის ქალაქის ხარჯთ-აღრიცხვით ხელმძღვანელობის შესახებ; 2) 1900 წლის ხარჯთ-აღრიცხვიდგან 1899 წლის ხარჯების დასაფარავად 68,701 მანეთის გადადების შესახებ და სხ.

*** ქალაქის ტეხნიკოსმა და პოლიციამ 29 დეკემბერს დაათვალიერეს არსენალის ქუჩაზედ გრიქუროვის სახლი, ხოლო ავჭალისაზედ გორგაძის სახლი, რომლებიც 19 დეკემბრის მიწის ძვრამ დააზიანა. (გრიქუროვის სახლში ჩამოიქცა კედლის ერთი ნაწილი, ხოლო გორგაძის სახლის ფლიგელი რამდენსამე ადგილას გაირღვა). ეს სახლების მდგმურნი პოლიციამ დაუყოვნებლივ გამოიყვანა და გორგაძის ფლიგელის მეორე სართული სრულიად დაანგრია.

*** ქალაქის გამგეობამ დაადგინა, რომ ქალაქის საყასბოსთან სახაშე დუქნების ასაშენებლად გადადებულ ჯიქმნას 4,000 მან. იმ პირობით, რომ ამ დუქნებთან აგებულ იქმნას სადგომი 25 მუშისათვის, რომელიც 1,000 მანეთზედ მეტი არ დაჯდება.

*** ჩვენ გვატყობინებენ, რომ თავ. გ. ბაგრატიონ დავითიშვილმა რამდენიმე თავადისაგან მოაგროვა ფული, ზოგი თითონაც დაუმატა და მოხის (ზემო ქართლი) წყალზე ხიდი გააკეთა, რითაც დიდი შეღავათი მისცა ამ გზაზედ მოსიარულეთა.

*** რადგან 19 დეკემბრის მიწა-ძვრისაგან დ. ბორჯომში მრავალი სახლი გაირღვა, ამის გამო ყველა სახლი ამ დაბაში ზაფხულამდე დათვალიერებულ იქმნება ტეხნიკოსთა მიერ და იმ სახლებში, რომელიც საიმედოდ არ იქმნება შეკეთებული, პოლიციის განკარგულებით, არავის ცხოვრების ნება არ მიეცემათ.

ქართულის თეატრის 50 წლის არსებობის გამო.

ხვალ, 2 იანვარს, ორმოც-და-ათი წელიწადი უსრულდება ქართულის თეატრის დაარსებას. სწორედ ამ ნახევარ საუკუნის წინად, 1850 წლის 2 იანვარს, ორშაბათს, ტფილისის გიმნაზიის დარბაზში პირველად წარმოადგინეს „ქალაქის ღარიბ ხალხისათვის", როგორც სათეატრო განცხადება ჰალალადებდა, ფრანგულს ენაზედ „მიხეილ და ქრისტინე" და ქართულად ჩვენის სცენის მამათ-მთავარის, მარად სახსოვარ თავ. გ. დ. ერისთავის სამ-მოქმედებიანი კომედია „გაყრა". წარმოდგენას იმდენი ხალხი დაესწრო თურმე, რომ დარბაზში არ ეტეოდა. წარმოდგენაზედ ბრძანდებოდა თვით თავადი მ. ს. ვარანცოვი სახლობითა და ამალითურთ.

დიაღ, ამ ორმოც-და-ათის წლის წინად დაედო სათავე ჩვენს სამშობლო სცენას და არა მარტო სცენას, არამედ ჟურნალ-გაზეთობასაც, რადგან ქართულ სცენის დაარსებას ქართულის ჟურნალის დაარსებაც მოჰყვა და შემდეგს, 1851 წელს, უკვე დარიგდა განცხადებანი იმავე თავ. გ. ერისთავის რედაქტორობით „ცისკრის" გამოცემის შესახებ. მას შემდეგ ქართული სიტყვიერება და სცენა ამ ორმოც-და-ათის წლის მანძილზედ ძმურად ეწეოდნენ ჰაპანს საქვეყნო, საერო სამსახურისას და, რაღა თქმა უნდა, მცირე ღვაწლი არ მიუძღვით ჩვენის ერის გულისხმასა შინა ჩაგდებისა და განვითარების საქმეში.

ამ ნახევარის საუკუნის განმავლობაში ჩვენმა ნორჩმა, მაგრამ მრავალ-მოჰირნახულე სცენამ ბევრი გასაჭირი გამოიარა, ბევრი დაბრკოლება დასძლია და ჩვენამდე მოაღწია იმ სახით, როგორსაც ვხედავთ, თუმცა არა უნაკლომ, თუმცა არა უზადომ, მაგრამ იმდენად წელში გამაგრებულმა, იმდენად განტკიცებულმა, რომ მას სიუკუღმართე ცხოვრებისა ქედს ისე ადვილად ვეღარ მოახრევინებს, ვინაიდგან უკვე დამსახურებული აქვს სიყვარული ხალხისა და დანახულ საჭიროებად არის გარდაქცეული ქართველ მდაბიო ხალხისათვის. თუმცა ჩვენი კეთილშობილი წოდება და ინტელიგენცია თითქოს ისეთის ხალისით არ დადის ქართულს თეატრში, რის ბრალიც მცირეოდნად სცენასაც მიუძღვის, —მაგრამ უმთავრესი ამისი მიზეზი აწინდელი დროთა ვითარებაა და იმედია, ისინიც ჩქარა გაითვალისწინებენ სამშობლო სცენის დიდს სიკეთესა და სარგებლობას და ყოველსავე მათ ხელთ მყოფს საშუალებასა და ღონისძიებას მოანდომებენ იმისს განკარგებისა და განვითარებას.

სიამოვნებითა და სიხარულით აღვნიშნავთ, რომ ქართულის თეატრის ბედ-იღბალი უკვე მტკიცე ნიადაგზედა სდგას და მერმისი უღიმის... დასაწყისი და ფეხის ადგმა პირველ დაბრკოლებათა დაძლევა იყო ძნელი და ამიერიდგან ხალხის თვითშეგნების განვითარებასთან ერთად ჩვენს სამშობლო სცენასაც ზრდა და მატება მოელის...

მივულოცავთ ჩვენს სასცენო ავქსონთა, მსახიობთა და სათეატრო ასპარეზზედ უანგაროდ მოღვაწეთ ამ ნახევარ საუკუნის ასე ბედნიერად განვლას და ვუსურვებთ, რომ უწინდელებრ მეტი ძალა, მეტი მხნეობა, მეტი გულმოდგინეობა გამოიჩინოთ ამ საერო საკეთილო და ყოვლად სასარგებლო დაწესებულების ურვად და მისის კეთილ-დღეობის წარსამატ-განსაგრძობად.

ფარნაოზი

წერილები ახალქალაქის მაზრიდგან.

(საკუთარის კორესპონდენტისაგან)

III.

დილის ოთხი საათი იყო, ბარალეთისაკენ რომ გავემართენით. გასავლელი გზა სულ ოცი ვერსი იქნებოდა. ახალქალაქიდგან ბარალეთამდე და შემდეგ ბორჯომამდე რიგიანი შარა გზაა, მაგრამ ერთი ხათაბალა სჭირთ აქაურ გზებს და განსაკუთრებით სოფლისას, სახელდობრ, წვეტიანი ქვებითაა სავსე. თუ ფრთხილად არა ხარ, წააწყდები ამისთანა ქვას და უხიფათოდ ვერ გადარჩები. სასოფლო გზები ხომ ამის გამოვე სწორედ საშიშია ზამთარში. გზები თოვლითაა მოფენილი, და ამის გამო გამწვეტებული ქვები არა სჩანს, მხოლოდ ალაგ-ალაგ ამოუყვია თავი, ასე რომ მგზავრი ადვილად ვერ შეამჩნევს. მგზავრობის დროს დაეჯახები ზედ, მარხილი ჰაერში შეითამაშებს და შიგ მჯდომს თოვლზედ ზღართანი გახვდება. სწორედ ასე დაგვემართა მე და ჩემს თანამგზავრებს. ერთხელ ზედ ხევის პირას გადმოვცვივდით მე და ლუცენკო და მეორედ მე, ლუცენკო და მაზრის უფროსი ზისერმანი. ბედი ჩვენი, რომ ღრმა თოვლი იყო და რბილად დავეცით, თორემ ან თავპირს დავილეწავდით, ან გვერდებს ჩავიმტვრევდით.

მკითხველს ვურჩევთ ახალქალაქის მაზრის რუქა აიღოს და გაითვალისწინოს [illegible]-მდებარეობა, სადაც საშინელმა [illegible]ურება და ღვთის რისხვა და[illegible] დღა 19 დეკემბერს. უამისოდ [illegible]ტის-მეტად გაუძნელდება

ჩვენის მოთხრობის გაგება. დაშვებულ ვაკეზე ადვილად იპოვნით ს. ბარალეთს; სამხრეთ-აღმოსავლეთით კარავს მთანი დიდი და პატარა აბული, აღმოსავლეთით მთა სამსარი, ჩრდილოეთით ტაბისწყურის ტბა და შემდეგ ისევ მთები გორისა და ახალციხის საზღვრებზედ მდ. მტკვრამდე. ამ სამის მხრიდგან მთა-გორებით შემოზღუდულ სწორედ შუაგულ ადგილასაა ს. ბარალეთი, საიდგანაც მიდის გზები მიწის ძვრისაგან დაზარალებულ სოფლებში. ამ სოფლების მდებარეობა წარმოადგენს ცხენის ნალის მსგავს რკალს, რომლის გამწვეტებულ კუთხეს შეადგენს ტაბისწყურის ტბა. დაზარალებული სოფლები მიყრილია მთის კალთებზედ, თითო-ოროლას გარდა, რომელიც ზედ გორებზეა გაშენებული, მაგალითებრ, დიდი და პატარა სამსარი.

დაქცეული სოფლები სულ სომხებითაა დასახლებული. ამავე მიდამოებში სამი ქართველების სოფელია: ბარალეთი, ბალანთა და ქათელია, მაგრამ ზარალი არა მოსვლია-რა. ერთი ადამიანიც არ დახიჩრებულა, მხოლოდ ქათელიალებს დაზარალებიათ მცირეოდენი ცხვარი.

ბუნება ჯავახეთისა სასტიკია. ზამთარი ისეთი სუსხიანი იცის, რომ მის მგზავსს ვერსად საქართველოს სხვა კუთხეში ვერ შეხვდებით თუშ-ფშავ-ხევსურეთის გარდა. ზამთრობით სიცივე 20—25 გრადუსამდე ადის. არც ზაფხულია რიგიანი, რადგან დილ-დილაობით ყინვებს იჭერს და ნათესს აფუჭებს. ამის გამო კალოობა ჯავახეთში ოქტომბერში ძლივს თავდება, როცა უკვე მთელს ქართლ-კახეთში გათავებულია კალოცა და რთველიცა და მხოლოდ საქორწილო სიმღერა-ღა გაისმის. ჯავახეთში მაინც საკმარისი პური მოჰყავთ, რადგან ხალხი დიდი შრომის მოყვარე და მუყაითიანია. აქაური გლეხობა ერთგულად მისდევს პურის მოყვანისა და საქონლის მოშენებას.

ძველად ჯავახეთი თურმე დაბურულის ტყითა ყოფილა მოცული, დღეს ჩირგვსაც ვეღარსად შეხვდებით; ისეა მოტიტვლებული აქაურობა. ტყეების არსებობას ცხადადა ჰმოწმობს სამსარის მონასტრის გადაბრუნებული დიდი ქვის წარწერა: სახელითა ღვთისაითა წმიდისა ღმრთის მშობელისაითა ესე წმიდაი ეკლესია ოდეს აღეშენა, მაშინ ესე ადგილი ტყისაგან არა ჩნდა. დღეს მიწის ძვრისაგან დანგრეულ სამსარის მიდამოების არე-მარეს ასკილის ჩირგვიც არ ამშვენებს. ამბობენ, სამსარის მთებზედ ისეთი საძაგელი ბალახი მოდის, რომ საქონელი არა სჭამსო. უბედურ სამსარელებს მხოლოდ მშვენიერი საზაფხულო საძოვრები აქვთ 8 ათასის ფუტის სიმაღლეზედ და იქა ჰკვებავდნენ საქონელსა. ხვნა-თესვა აქ შეუძლებელია.

ბუნების სიმკაცრისა და უტყეობის მიზეზია, რომ ჯავახეთში სახლისა და ოჯახის შენობანი მიწური იციან. სახლი ნახევარზე მეტად მიწაშია ჩადგმული, კედლები ქვისაგანაა ამოშენებული უკიროთ, ცალიერ მშრალის მიწით მიმაგრებული. სახლის სიგრძეზედ გადებულია უშველებელი გაუჩორკნავი თავ-ხე და გარდი-გარდმო აყრია ისევ გაუთლელი ხეები, ზედ ალაგია გაუთლელი-ვე ჭერი. თავ-ხეებს აქა-იქ ბოძები უდგია. ზემოდგან ჭერს მიწა აქვს მიყრილი თითქმის არშინ ნახევრის სიღრმისა. ზამთრობით ზედ აწევა ასეთს უმგზავსად აშენებულს სახლსა ღრმა თოვლი არშინ ნახევრისა, ხშირად ორი არშინის სიმაღლისა. სიცივემ და უშეშობამ აიძულა ჯავახი და მისი ახალი მეზობელი, არზრუმიდგან გადმოსახლებული სომეხი, მიწაში ჩამძვრალიყვნენ და საქონელთან ერთად სული მოებრუნებინათ ყინვა-ტეხვრისაგან. შეშის მაგიერად აქ წივასა ჰხმარობენ. ადვილად მიხვდება ადამიანი, რა სუნი და ჰაერი უნდა ტრიალებდეს ამ საშინელ მიწურებში. გიკვირს, როგორ იტანს ადამიანი ასეთს ჰავას მთელი 6—8 თვე და როგორღა სცოცხლობს. ასეთის ჰიგიენის წინააღმდეგის ცხოვრების მიუხედავად, ჯავახელები ჯანმრთელნი არიან. ალბად მშვენიერი, წმინდა ჰავა მინდვრისა, ანკარა, კამკამა წყალი და საზოგადოდ გლეხური მაგარი ტანის აგებულობა არამც თუ აცოცხლებს, ამრავლებს კიდეც ხალხსა. ჩვენის საკუთარის თვალითა ვნახეთ ისეთი ჯანმრთელნი მამა-კაცნი დანგრეულ ს. სამსარიდგან და ისეთი ლამაზი გოგოები, რომ გავკვირდით. ამ მთიულ კეკლუცების სილამაზეს, მათს თურაშაულ ვაშლის ფერს ლოყებს და ცეცხლის მფრქვევ შავ-თვალებს ბევრი ქალაქის კოპწია ქალი შეჰნატრებს.

დიდი ზარალი ახალქალაქის მაზრისა მიწის-ძვრისაგან აიხსნება, სხვათა შორის, იმ უმგზავსის შენობებით, რომელიც ზემოდ ავწერეთ. ხუმრობა ხომ არ არის, თავზედ დააწვეს ადამიანს ჭერი, რომელსაც აყრია თითქმის ერთი საჟენი მიწა და ლოდივით გამაგრებული თოვლი, გაუჩორკნავი უშველებელი თავ-ხეები და სხვა ხის ტლანქი მასალა, და აგრეთვე კედლის უზარმაზარი ქვები. მიწის-ძვრის დროს, ვინც სახლში მოჰყვა, ყველა დაიხოცა, ცოცხალი თითქმის არავინ გადარჩენილა. შედარებით დახოცილებთან დასახიჩრებული ძალიან მცირეა. ფეხ და კლავებ დამტვრეული, ან თავ-გაჩეხილი მხოლოდ ისაა, ვინც კარის ძირეზე მდგარა და ნახევრად გამოუსწვრია წამომხვლეულ სახლის შენობისთვის.

პირველი სოფელი ბარალეთ-ბორჯომის შარაგზაზე, მიწის-ძვრისაგან დაზარალებული, არაგვაა, დასახლებული სომხებით. დაუქცევია მიწის-ძვრას სულ 5—6 სახლი. ერთი თორმეტის წლის ყმაწვილი გადაცვლილა და ერთიც მამა-კაცი დაუსახიჩრებია. ყველანი შევედით მიწურში, სადაც იწვა ავადმყოფი. საცოდავი საშინლადა ჰგმინავდა. ფეხები მომტვრეული ჰქონდა, ფერდები და მხრები დაშავებული. ერთი ლოდი თავში ჰქონდა მოხვედრილი. მკურნალმა ბარამიშვილმა და ფერშლებმა ჯაჯანაშვილმა და შიუკაშვილმა შემწეობა აღმოუჩინეს ავადმყოფსა და შესაფერი წამლები მისცეს. ვიდრე მკურნალ ფერშალნი ფუსფუსებდნენ, გუბერნატორი ავადმყოფს არ მოჰშორებია ბოლოს განკარგულება მოახდინა გადაეყვანათ ავადმყოფი დუხაბორების ფართო მარხილით ქ. ახალქალაქს. ეს პირველი ნახვა იყო ჩვენ მიერ მიწისძვრის მსხვერპლისა.

წერილის დასასრულს მასაც მოვიხსენიებთ, რომ ჯავახეთს დაკვიდრებული სომხები გადმოსახლდნენ 1830 წ. გრაფის პასკევიჩის, მთავარმართებლობის დროს არზრუმის ფაშალიყიდგან. იმპერატორმა ნიკოლოოზ I ერთი მილიონი მანათი ასიგნაციის ქაღალდებისა უბოძა მათ სახლკარის ასაშენებლად და ოჯახობის მოსაწყობად. სამოც და ათმა წელიწადმა გაიარა მას შემდეგ და დღეს ხელმეორედ ეწვიათ უბედურება. თათრებს გამოექცნენ, რუსეთს შეაფარეს თავი, მოისვენეს კიდეც საცოდავებმა და ხელახლად მეორე უფრო დიდი უბედურება ეწვიათ, სახლკარიც დაენგრათ და მრავალი სიცოცხლესაც გამოეთხოვა. შვილი შვილი შვილმა იმპერატორ ნიკოლოოზ პირველისამ, იმპერატორმა ნიკოლოოზმა II კიდევ შეიწყალა საცოდავნი და დასახმარებლად უბოძა 50,000 მან. საკუთარის ჯიბიდგან. ეს და სხვა კერძო შემოწირულობა საშუალებას მისცემს მთავრობას ბინა გაუჩინოს იმათ, ვინც ბუნების ძალამ ასე უწყალოდ გაატიალა და გააუკრანა.

დილის ექვს საათზედ უკვე ბარალეთს მივედით.

ა. ყ—ძე

წერილი კავკავიდგან.

25 დეკემბერს, შობა ღამეს, კავკავის ქართულს სკოლის დარბაზში ამავე სკოლის სასარგებლოდ გამართულ იქმნა ჩვეულებრივი ქართული საღამო. სკოლის დარბაზში შესავალი დერეფანი მშვენივრად იყო მორთული ფიჭვის ტოტებისაგან გაკეთებულ თაღებით, სხვა-და-სხვა ცხოველთა, ფრინველთა, სხვა-და-სხვა ძვირფასის იარაღებით და სურათებით. მოზრდილი დარბაზის ერთს კუთხეში გამართული იყო ფარდული, სადაც იყიდებოდა ჩაი და სხვა ტკბილეულება, მეორე კუთხე დარბაზისა მორთული იყო ძვირფასის ნოხებითა, ხალიჩებითა და მუთაქებით სტუმართა დასასვენებლად. დარბაზის მახლობლად ერთი პატარა ოთახი იყო მორთული ქართველთა და რუსთა მწერლების და ქართველთა შესანიშნავის ისტორიულ კაცთა სურათებით, იქვე მაგიდაზედ იდო „ვეფხის ტყაოსანი“ ძვირფას ყდაში. ეს ოთახი დანიშნული იყო საპატიო სტუმრებისათვის. დერეფნის ერთს კუთხეში გამართული იყო ქართული სამიკიტნო დუქანი და იქვე ახლო საკლასო ოთახებში-ევროპიული ბუფეტი და სასადილო ოთახი. საღამოს აუარებელი ხალხი დაესწრო.

ცხრა საათზედ მობრძანდა თერგის ოლქის უფროსი ბ-ნი ტოლსტოვი, რომელმაც ყურადღებით დაათვალიერა ყველა ნივთები და მოწყობილება საღამოსი. ბ-ნმა უფროსმა განსაკუთრებული ყურადღება მიაპყრო იმ საგნებს, რომელიც ეკუთვნის ქართველ ერის წარსულ ცხოვრების სიდიადეს. გულდასმით და სიამოვნებით მოისმინა საღამოს გამგის ბ-ნის პ. გოთუას მიერ განმარტება და ცნობები ძვირფასის საუნჯის „ვეფხის ტყაოსნის“ შესახებ. საზოგადოდ ბ-ნი თერგის ოლქის უფროსი ფრიად კმაყოფილი დარჩა და არ დაიშურა თავისი წვლილიც საზოგადო საკეთილო საქმისათვის. ადგილობრივი ქართველი საზოგადოება დიდად ნასიამოვნები დარჩა იმ გარემოებით, რომ საღამოზე ბრძანდებოდა ბ-ნი უფროსი მთელს თერგის ოლქისა. თავისი მობრძანებით და ნივთიერად დახმარების აღმოჩენით ბ-ნმა უფროსმა ნათლად დაანახვა ქართულ საზოგადოებას, რომ იგი ყოველთვის მზად არის ყველს სასარგებლო საზოგადო საქმეს, რომელსაც მოჰყვება ხალხის კეთილ-დღეობა, მხარი მისცეს და სასურველი სამსახური გაუწიოს. ე სასურველი მაგალითი თითონ ქართველების თვით-შეგნებითს გრძნობასედაც იმოქმედებს უეჭველად და ისინიც ჩვეულებრივის გრძნობით აღიჭურვებიან საზოგადო საკეთილო საქმისათვის სამოქმედოდ.—

საღამოზედ უკრავდა თერგის ოლქის ყაზახთ ჯარის სამხედრო მუსიკა, ზურნა და საზანდარი. საზოგადოდ საღამომ მხიარულად ჩაიარა, ბევრი გუნებამდისაც დარჩა. აღსანიშნავი აგრეთვე ის წესიერებაა, რომელიც ჰსუფევდა საღამოზედ, მიუხედავად აუარებელის ხალხისა ეროვნების განურჩევლად; ყველა ქართველს თავი მასპინძლად მიაჩნდა და უცხო ერის ხალხი სტუმრად და ამიტომაც ყველა ქართველი თავაზიანად და ზრდილობიანად ეპყრობოდა სტუმრებს. ამის-და მიუხედავად საღამომ უნაკლულოდ მაინც ვერ ჩაიარა. ბოლოს და ბოლოს აუარებელი ხალხი მოაწყდა სკოლას, შეიქმნა დიდი ვიწროება. ამ აუარებელი ხალხის მოზღვავებამ, რომელიც აიხსნება ბილეთების სიიაფითაც და იმ გარემოებითაც, რომ იმ ღამეს არსად სხვა გასართობი არ იყო, გამოიწვია სივიწროვესთან ტანისამოსების და კალოშების არევაც. ამიტომ ბევრს შეეცვალათ უმეტესად კალოშები და ვისაც დაეკარგა და იახოვა დაკმაყოფილება—უკვე დაკმაყოფილებულ იქმნენ. იმედია, რომ ეს ნაკლულევანება შემდეგში სრულიად მოსპობილი იქმნება და სკოლის გამგენი შემდეგშიაც განაგრძობენ ამ კარგს ჩვეულებას, რომელიც იძლევა როგორც კერძოდ, ისე საზოგადოთაც თვალსაჩინო სარგებლობას.

სრული შემოსავალი საღამოდგან ამ ჟამად უდრის 1230 მანეთს და 40 კაპ. მოელიან კიდევ შემოსავალს, ასე რომ საღამოს გამგეთა ანგარიშით ათას მანეთამდის დარჩება ნაღდად სასწავლებელს. ასეთი თვალსაჩინო შემოსავალი საღამოებიდგან აქ ჯერ პირველია და ესეც იმ გარემოებით აიხსნება, რომ აქაური ქართველი საზოგადოება თან და თან იღვიძებს და დიდის თანაგრძნობით ეკიდება საზოგადო საქმეს, რომელიც თვალ საჩინოდ იზრდება. საღამოს გამართვაში კავკავის სკოლის სამზრუნველო კომიტეტის ახალ წევრთა გარდა დიდი მონაწილეობა და შრომა გასწიეს პატივცემულმა კნეინა ელისაბედ ხიმშიევისამ, ელენა ფარამაძისამ, აბრამ თამაზიშვილმა, ივანე მესხიშვილმა, იოსებ შვილევმა, მაქრო კიკნაძემ და სხვებმა, რომელთა შემოწირულების შესახებ სრული ცნობები მოხსენებული იქმნება საღამოს გამგეთ კომიტეტის წევრთა მიერ შედგენილს ანგარიშში, ჩვენ-კი დიდის სიამოვნებით აღვნიშნავთ იმ გარემოებას, რომ საზოგადოდ კავკავის ქართველობა ჩვეულებრივად დიდს უნარს იჩენს საზოგადო საქმეში და ჩვენც ვისურვებთ, რომ ეს საზოგადო ერთობა, საზოგადო საქმის უანგარო სიყვარული განმტკიცებულ იყოს.

წელს გამართულმა საღამომ ყველას ნათლად დაანახვა, რომ ერთი ადამიანს, რაც უნდა დიდი შეძლების პატრონი იყოს იგი, საზოგადო საქმისათვის იმდენი სიკეთე არ შეუძლიან გამოიჩინოს, როგორც მთელს საზოგადოებას, მთელს ხალხს, რომელშიაც უნდა ვეძიებდეთ ყველს ღონის ძიებას და სახსარს საზოგადო საქმის კეთილად წარსამართავად. ამ შემთხვევაში საჭიროა მხოლოდ გონიერი ხელმძღვანელი, რომელსაც ხალხის გულწრფელი ნდობა და პატივი ჰქონდეს მოპოვებული; ჩვენ გვჯერა, რომ ამ მხრივაც კავკავის ქართველთა საზოგადოება ამ ჟამად სრულიად უზრუნველყოფილი და სრული იმედია, კავკავის ქართველობა შემდეგშიაც ბევრისთვის სამაგალითოდ დარჩება საერთო საზოგადო საქმის გონიერად წარმართვაში.

კახაბერი.

წერილი ტომსკიდგან.

წელს ტომსკის საზოგადოების და სტუდენტების ყურადღება დროებით ერთმა უნივერსიტეტის პიონერმა, სტუდენტ-მღვდელმა მ. როჟდესტვენსკიმ მიიქცია. ეს შემთხვევა სამღვდელო წოდებისათვის უნივერსიტეტში მიღებ. მართლაც ღირს შესანიშნავია. სამღვდელონი უნივერსიტეტში, როგორც პოტაპენკოს მოთხრობიდგან სჩანს („Студентъ въ ризѣ“), წინადაც იყვნენ. მაგრამ ჩვენს დროში, როდესაც სემინარიელებს დიდის გაჭირვებით იღებენ უნივერსიტეტში (იურევის უნივერსიტეტში, როგორც გაზეთები იუწყებოდნენ, 5%, უნდა მიეღოთ, წელს ეს განკარგულება სისრულეში არ მოიყვანეს, კვლავ-კი, როგორც ისმის, აასრულებენ) მღვდლის მიღება სასურველობასთან საკვირველიცაა.

ამ პატივცემულ სტუდენტ მღვდელს რვა წლის წინად დაუმთავრებია კალუგის სემინარია პირველ ხარისხით და მღვდლად კურთხეულა. უმაღლესის სწავლის შეძენის სურვილი იმდენად დიდი ჰქონია, რომ სამწყსოსთვის და დროებით ოჯახისათვის თავი მიუნებებია და დღეს იურიდიულ ფაკულტეტის ლექციებს ისმენს.

ადგილობრივის მღვდელ-მთავრის ნება-რთვის შემდეგ, რომელსაც ლოცვა-კურთხევით უსურვია მისთვის კეთილისა და მისაბაძის სურვილის განხორციელება, სტუდენტ მ. როჟდესტვენსკის საერო განათლების მინისტრისათვის უთხოვნია, რომელსამე უნივერსიტეტში შესვლის ნება მომეციო. მინისტრმა ტომსკის უნივერსიტეტში შესვლის ნება მისცა.

ვწერ ამ ამბავს ქართულ გაზეთში მხოლოდ იმიტომ-კი არა, რომ ქართველ მკითხველს ვუამბო იგი, როგორც ახალ ამბავი, არამედ იმიტომ, რომ ჩვენს მღვდლებს ვაუწყო: იმათთვის უმაღლესი სასწავლებლის კარები დახურული არაა, და თუ სასულიერო აკადემიაში შესვლა [illegible] შეუძლებელია (წელს [illegible] ჩვენს [illegible] მღვდლებს [illegible]

ეროვნული ბიბლიოთეკა

დიდგან აკადემიში შესვლის უარი, თუმცა ადგილობრივი სასულიერო მთავრობა ამის წინააღმდეგი არ იყო), უნივერსიტეტში მისახერხებელია.

მ. ლიხელი

ქართველ მოსწავლე ახალგაზრდობის საყურადღებოდ.

(წერილი გერმანიიდგან საკუთარის თანამშრომლისაგან).

აგერ მალე მეორე წელიწადი შესრულდება, რაც ქალაქ ლაიპციგში უმაღლესი სავაჭრო სასწავლებელი (Nandelshochschule) დაარსდა. ეს პირველი უმაღლესი საკომერციო სასწავლებელია მთელს გერმანიაში. თითო ასეთი სასწავლებელი პარიჟშიაც (E'cole des hautes e'tudes commerciales) და, რამდენადაც ვიცი, ლონდონშიაც არსებობს. ამ ჟამად მე მინდა ჩვენის მოსწავლე ახალგაზრდობის ყურადღება ქ. ლაიპციგის სავაჭრო სასწავლებელს მივაქციო, რომლის წეს-წყობილებასაც უფრო დაახლოვებით ვიცნობ.

ძალიან სასურველია, რომ ჩვენში ბლომად გამოჩნდნენ ისეთი ახალგაზრდები, რომ სავაჭრო საგნების შესწავლას მოჰკიდონ ხელი. ჩვენში ახლა ასეთი ცოდნა ძალიან საჭიროა, დიდი მოთხოვნილებაა ისი და ამიტომ თვით ასეთის ცოდნით შეიარაღებულთაც არ გაუჭირდებათ სამოქმედო ასპარეზის პოვნა და ცხოვრებაში თავის გატანა.

ლაიპციგის უმაღლეს სავაჭრო სასწავლებელში მიიღებენ გიმნაზიება და რეალურ სასწავლებლებში, სამასწავლებლო ინსტიტუტებსა და სასულიერო სემინარიებში სწავლა დასრულებულებს. მიიღებენ სემინარიის სრულის ოთხი კლასის მოწმობითაც, მხოლოდ სემინარიის ოთხ კლასიანებს სასულიერო სასწავლებლის მოწმობაც უნდა ჰქონდეთ თან. შეიძლება მიიღონ საოსტატო სემინარიებში კურს დასრულებულნიც. მხოლოდ ასეთებს ვურჩევთ, მათი მოწმობა მანდედგანვე პირდაპირ სასწავლებლის დირექტორს გამოუგზავნონ (გადათარგმნილი გერმანულს ენაზედ) და სთხოვონ, აცნობოს მათ, თუ ისინი ასეთის მოწმობით მიღებულ იქმნებიან სასწავლებელში.

სასწავლებელში კურსის დასრულება შეიძლება ორს წელიწადში. ვისაც შეძლება ნებას აძლევს, შეუძლიან, რასაკვირველია, უფრო გვიანაც დაასრულოს. ლექციების ფასის გარდა არავითარი სხვა გადასახადი სასწავლებლისათვის არ არსებობს. მხოლოდ სტუდენტად ჩარიცხვის დროს უნდა გარდაიხადონ, როგორც ეს უნივერსიტეტშია, 20 მარკა ანუ ჩვენის ფულის ანგარიშით 10 მანეთი. სალექციო გადასახდელის რაოდენობა გამოკიდებულია იმისგან, რამდენს ლექციას ისმენს სტუდენტი სემესტრის განმავლობაში. თუ ბევრი ლექციები [illegible], ბევრს გადაიხდის, თუ ცოტა—ცოტას. საშუალო რიცხვით თითო სემესტრში ლექციების ფული შეადგენს 100 მარკას, ორს სემესტრში, ე. ი. ერთის წლის განმავლობაში, 200 მარკას, ანუ 100 მანეთს.

სტუდენტად ჩარიცხვის [illegible] არავითარი [illegible] (ეგზამენი) არ არსებობს [illegible] ლის მოწმობის [illegible] ქუდ-მოხდ[illegible] იმას [illegible] ჩამოხსნილი, [illegible] დროს გერმანული ენა იცის თუ არა, ასე რომ ენის უცოდინარობა თავის თავად მიღების დამაბრკოლებელი არაა. მაგრამ უამისოდაც საგულისხმოა, რომ სასწავლებელში ახლად შემსვლელისათვის ენის ცოდნას დიდი მნიშვნელობა აქვს. ვიდრე იგი ხეირიანად ენას არ შეისწავლის, იმ დრომდე მისი აქ ყოფნა თითქმის სრულიად უნაყოფოა. მიტომ ყველამ, ვისაც აქეთ წამოსვლა უნდა, ენა შინვე უნდა შეისწავლოს. ეს სრულიად ძნელი არაა და ყოველ საშუალო ნიჭის კაცს შეუძლიან, თუ ცოტას თავს ძალას დაატანს და იმეცადინებს. ასე მეცადინეობით იგი თეორიულად შეისწავლის ენას, წიგნების კითხვა და გაგება შეეძლება, და თავი საქმეც ეს არის. ვისაც ენა ამდენად ეცოდინება, ის ლაპარაკს აქ სამიოდე თვეში შეეჩვევა. ჩვენშივე გერმანულის კერძო გაკვეთილებიც რომ აიღოს გერმანიაში წამოსვლის მსურველმა, მაშინაც ენის შესწავლა მას ბევრად უფრო იაფად დაუჯდება, ვიდრე ენის უცოდნელი აქ შეუდგეს ენის სწავლას. ეს იმიტომ, რომ აქ ცხოვრება უფრო ძვირი ჯდება, ვიდრე ტფილისში.

აქ მოსწავლეს, ხელმოჭერილად რომ იცხოვროს, თვეში 50 მანეთი მოუნდება, ლექციების და ტანისამოსის ფასის გარდა. რასაკვირველია, ტფილისში ღარიბად უფრო იაფად შეიძლება ცხოვრება. მაგრამ საქმე ისაა, რომ აქ მეტად ღარიბად ცხოვრება მოუხერხებელია. აქაურს პირობებში თვეში 100 მარკით ცხოვრება ძალიან ღარიბული ცხოვრებაა. ძალიან ჯანმრთელი უნდა იყოს კაცი, მეტად ხელმოჭერილად და ღარიბად უნდა სცხოვრობდეს, რომ თვეში 40—45 მანეთი ჰყოს.

სასწავლებელში ჩაწერილს სტუდენტს უფლება აქვს მოისმინოს ლექციები როგორც თვით სავაჭრო სასწავლებელში, ისე ლაიპციგის უნივერსიტეტშიაც. ზოგიერთი ლექციები, რომლებსაც უნივერსიტეტში პროფესორები კითხულობენ, სავაჭრო სასწავლებლის სტუდენტებისთვის პირ და პირ სავალდებულოა. სწავლება ისეა მოწყობილი, რომ სტუდენტები ზოგს ლექციებს თვით სავაჭრო სასწავლებელში ისმენენ; ზოგსაც უნივერსიტეტის პროფესორები კითხულობენ და სტუდენტებიც იმათ მოსასმენად უნივერსიტეტში დადიან. სავალდებულო საგნები სავაჭრო სასწავლებლის სტუდენტებისთვის, რომლების ცოდნას მათ კურსის დასრულების დროს გამოცდაში მოსთხოვენ, შემდეგია:

1) უმაღლესი სავაჭრო არითმეტიკა, 2) ბუხჰალტერია, 3) გერმანული სავაჭრო კორესპონდენცია და საკანტორო მუშაობა, 4) პოლიტიკური ეკონომია, 5) საფინანსო მეცნიერება, 6) ვაჭრობის ისტორია, 7) სავაჭრო და სავექსილო უფლება, 8) ეკონომიის გეოგრაფია. გარდა ამისა ასწავლიან სასწავლებელში შემდეგს საგნებს, რომლების შესწავლა თვით სტუდენტების სურვილზეა დამოკიდებული და რომელშიაც მათ ეგზამენის დროს მათი სურვილის თანახმად გამოსცდიან: ქსოვილების ინდუსტრიის მექანიკურ ტეხნოლოგიას, ფრანგულს, ინგლისურს, იტალიანურს, რუსულს, ისპანიურს, ჩინურს, გერმანულს (უცხოელებისთვის) და სხ. ენებს, სავაჭრო კორრესპონდენციას ფრანგულსა და ინგლისურს ენაზედ, გერმანულს სტენოგრაფიას, საწერ მანქანაზედ მუშაობას. ამას გარდა, როგორც ვთქვით, სავაჭრო სასწავლებლის სტუდენტებს ნება აქვთ უნივერსიტეტში ყველა ლექციების მოსმენისა და, მაშასადამე, იმეთებისაც, რომელიც მათთვის პირ და პირ სავალდებულო არაა (ისტორია, ფილოსოფია, იურისპრუდენცია, გეოგრაფია, სტატისტიკა და სხვა და სხვა).

მოვიხსენიებთ იმასაც, რომ სავაჭრო სასწავლებლის სტუდენტებს უფლება აქვთ ისარგებლონ სავაჭრო პალატის წიგნთსაცავითა და სამკითხველოთი, ასევე უნივერსიტეტის წიგნთ-საცავით და სამკითხველოთი, საცა მრავალი ჟურნალ-გაზეთია დალაგებული. აგრეთვე უფლება აქვთ მათ წევრებად შევიდნენ „სახელმწიფო მეცნიერებათა სემინარიაში", რომელიც უნივერსიტეტისავე შენობაშია მოთავსებული და მდიდარს პოლიტიკო-ეკონომიურს წიგნთსაცავს შეიცავს. ამ სემინარიაში მეცადინეობენ სტუდენტები პროფესორების ხელმძღვანელობით, სწერენ გამოკვლევებს და კითხულობენ სემინარიის წევრების სხდომაზედ პროფესორის დასწრებითა და მონაწილეობით. ამ სხდომებზედ გაარჩევენ ხოლმე თითოეულს შრომას, კრიტიკას უხამენ და საზოგადოდ ისეთ კითხვებს გაარკვევენ, რომლებიც წარმოდგენილს შრომას კერძოდ და მეცნიერულ მუშაობას მეთოდს ზოგადად შეეხება. ამ სხდომებში სავაჭრო სასწავლებლის სტუდენტებიც, რომლებიც-კი სემინარიაში წევრებად შერიცხულნი არიან, (სემინარიის წევრობისთვის ყოველ სემესტრში 10 მარკას იხდიან) მონაწილეობას იღებენ და რიგობით თავიანთ ნამუშევარსაც არდგენენ სხდომაზედ მოსასმენად.

ერთის სიტყვით, სწავლის შესაძენად აქ საშუალება და მოწყობილობა ბევრი და საუცხოვოა. განმეორებით ვისურვებთ, რომ ამ სასწავლებელში შემსვლელი ქართველი ახალგაზრდები ბევრნი აღმოჩნდნენ. ამ ჟამად ქ. ლაიპციგში სულ ორი ქართველია, ერთი უნივერსიტეტში და ერთიც სავაჭრო სასწავლებელში.

ე—ნია

პოლიტიკა 1899 წელს

წარსულის წლის მსოფლიო ისტორიაში საუკეთესო მოვლენად ჩაითვლება გააგის სამშვიდობო კონფერენცია. მაშინ, როდესაც ყველა ერი, ყველა სახელმწიფო ერთი მეორეს მტრულის თვალით უსცქერის, ერთმანეთის ნდობა არავის აქვს, ყველანი ერთი მეორის წინააღმდეგ დანას ჰლესავენ ცხადად თუ მალულად, მშვიდობიანობისა, ძმობისა და სიყვარულის დამყარების შესახებ აღძრული კითხვა, რასა თქმა უნდა, დიდსა და მრავალს იმედს აღძრავდა ყველა პატიოსანის კაცის გულში. ეს საგანი აღძრა 1898 წელში ძლიერის რუსეთის იმპერატორმა ნიკოლოზ მეორემ. ყველგან დიდის სიხარულით მიეგებნენ ამ კეთილშობილურს წინადადებას, მით უფრო, რომ ავტორი ამ წინადადებისა იყო უძლიერესი სახელმწიფოს მთავრობა, რომელსაც არა თუ არავისი არ ეშინიან, პირ-იქით, მისის შიშით და მორიდებით გამსჭვალულია მთელი ქვეყანა. ამ მიმე საგნის გარდასაწყვეტად წარსულს წელში შეიკრიბნენ ჰოლანდიის სატახტო ქალაქ გააგაში ყველა დამოუკიდებელ ერის წარმომადგენელნი. კრებას, რომლის თავმჯდომარედ იყო რუსეთის ელჩი ლონდონში—ბარონი სტაალი, უნდა გარდაეწყვიტა სამი უმთავრესი საგანი: შემცირება ჯარებისა, მედიატორულ წესით გარდაწყვეტა სახელმწიფოთა შორის ატეხილ სადავო საგნისა და მომეტებული კაცთ-მოყვარეობა ომის დროს, თუ მაინცდა მაინც ის აუცილებელი იქმნებოდა, როგორც, მაგალითად, აკრძალვა dum-dum ტყვიისა და ამის მსგავს სასროლ მასალისა, რომელიც შესაზარისად ანადგურებს ყოველგვარ არსებას, და მომეტებულის უფლების მინიჭება „წითელის ჯვრის" საზოგადოებისადმი.

პირველ საგნის შესახებ ვერ მორიგდნენ დელეგატები და სრულებით არ განუხილავთ იგი, ხოლო მედიატორულის სამართლით დავის გარდაწყვეტას დაჰყაბულდნენ ზოგიერთს შემთხვევაში, თუმცა ამ საგანმაც დიდი უთანხმოება გამოიწვია პირველ ხანად. მესამე საგანი-კი—მომეტებული კაცთ-მოყვარეობა ომის დროს—შეწყნარებულ იქმნა. საზოგადოდ რომ ვთქვათ, გააგის კონფერენციამ ვერ მიაღწია თავისს საგანს სავსებით, მაგრამ იმას მაინც დაუფასებელი მნიშვნელობა აქვს, რადგან საფუძველი დაუდო ხალხთა შორის მშვიდობიანობის გამეფებას.

კარგმა ხანმა განვლო მას შემდეგ, რაც საფრანგეთს ისეთი გაჭირვება—შინაური არეულობა—არ გამოუცდია, როგორიც შარშან გამოიარა. წინა წლებმა უანდერძა მას დრეიფუსის საქმე, რომელმაც დიდ განსაცდელში ჩააგდო რესპუბლიკა. ამ საქმემ წლის დამდეგს დასცა ბრისონის სამინისტრო, რომელმაც განიზრახა სამოსამართლო წესით გადათვალიერება იმ საქმისავე დადგენილის განაჩენისა. 1895 წ. ბრისონის ადგილი დაიჭირა შარლ დიუპიუიმ, რომლის დიდი იმედი ჰქონდათ მისს მომხრეებს, რომ დრეიფუსის საქმეს მიაფუჩეჩებდა, ანუ ისეთს მიმართულებას მისცემდა, როგორიც თითონ სურდათ. მაგრამ საკასაციო სასამართლო, რომელსაც საქმე გადაცემული ჰქონდა რადიკალურ კაბინეტის მიერ, არ მიემხრო არც ერთს დასს და პირუთვნელად შეუდგა საქმის გამოძიებას. ამ გარემოებამ კიდევ უფრო გაამწვავა დასების ერთმანეთთან ბრძოლა, განხეთქილებამ და მტრობამ იქამდის მიაღწია, რომ ერთნი თხოულობდნენ დრეიფუსის სრულიად განთავისუფლებას, იმისდა მიუხედავად, დამნაშავე იყო ის, თუ არა, ხოლო მეორენი უეჭველ დამნაშავედ სთვლიდნენ მას და ყოველ ღონისძიებას ხმარობდნენ, რომ სასამართლოს ხელ-მეორედ არ გაერჩია მისი საქმე. დრეიფუსის მოწინააღმდეგენი, რომელნიც მომეტებულ ნაწილად შესდგებოდნენ ნაციონალისტთა და, ეგრედ წოდებულ, პატრიოტთაგან, თვით საკასაციო პალატის პატიოსნებასაც-კი შეეხნენ და ცილი დასწამეს, რომ მიუდგომლად არ იძიებს საქმესო. საკასაციო სასამართლოს სამოქალაქო პალატის თავმჯდომარე—კენე-დე-ბორეპერიც გაერია დასთა ბრძოლაში, ანუ, უკეთ ვსთქვათ, დრეიფუსის მოწინააღმდეგეთ მიემხრო და იმ უზენაესს დაწესებულებას, რომლის წევრი თითონ იყო და რამდენისამე წლის განმავლობაში გულს-მოდგინედ ემსახურებოდა, ლანძღვა-გინება დაუწყო. ერთის სიტყვით, აირია მონასტერი, მამლი პატრონს ვეღარ სცნობდა. საფრანგეთზე ყველას გული აუცრუვდა: მეგობრებს ებრალებოდათ ის და მტრები დასცინოდნენ. მონარქიელებმა განიზრახეს ამ საერთო არეულობით ესარგებლნათ და რესპუბლიკა დაემხოთ, მხოლოდ შესაფერს წუთს უცდიდნენ და მომხრეებს შოულობდნენ. ეს წუთიც დაუდგათ: მოულოდნელად გარდაიცვალა რესპუბლიკის პრეზიდენტი ფელიქს ფორი და მის ადგილას კონგრესმა აარჩია ლუბე. დერულედის პატრიოტთა ლიგამ, რომელიც, როგორც შემდეგ აღმოჩნდა, როიალისტებს დაკავშირებოდა, დემონსტრაცია მოახდინა ქუჩებში ახალ პრეზიდენტის წინააღმდეგ. ცხადია, აზრად ის ჰქონდათ, რომ ლუბეს შეეშინდება და თავისს-თავად გადადგება სამსახურიდგანო, სხვას ვერავინ გაჰბედავს ამ არეულობაში პრეზიდენტობა იკისროს და ამ ნაირად მონარქიას აღვადგენთო. მაგრამ მოსტყუვდნენ; ლუბე გულ-მაგარი კაცი გამოდგა და სრულებითაც არ შეეპუა მოწინააღმდეგეთ. მაშინ მონარქიელებმა და მათმა მოკავშირეებმა მოინდომეს ძალა ეხმარათ. ფორის დასაფლავების დღეს დერულედი და მისი ამხანაგები ჩააცივდნენ გენერალ როჟეს ჯარს, რომელიც ფორის დასაფლავებას დაესწრო, რომ ელისეს სასახლეში გამოეყვანა პრეზიდენტის გადმოსაგდებადო. ჯარი არ გაჰყვა და დერულედი და ამხანაგები დატუსაღებულ იქმნენ პოლიციის მიერ. ამ ნაირად მონარქიელებს ეხლაც არ გაუმართლდათ წადილი, მაგრამ იმედს არა ჰკარგავდნენ და ფარხმალი არ დაუყრიათ. ძალით რომ ვერას გახდნენ, ისევ იმ გზას დაადგნენ, რომ იქნებ როგორმე რესპუბლიკის პრეზიდენტი აიძულოთ სამსახურს თავი დაანებოს და მაშინ გვექნება დროკო. ამ განზრახვით მას შეურაცხება მიაყენეს ოტეილში მარულაზედ, საცა პრეზიდენტი მიპატიჟებული იყო, მთელის საზოგადოებისა და უცხო სახელმწიფოების წარმომადგენელთა თვალ-წინ, მაგრამ ვერც ამ გარემოებამ შეაშინა ლუბე და გარდასწყვიტა სამშობლოს სამსახურისათვის არ ეღალატნა. დიუპიუის კაბინეტმაც ვეღარ გაუძლო ამდენ დავიდარაბას და იძულებული გახდა გადამდგარიყო. პირველად ძალიან გაუჭირდა რესპუბლიკის პრეზიდენტს ახალი კაბინეტის შედგენა, მაგრამ, როგორც იყო, დაიყოლია ვალდეკ-რუსსო ეკისრნა ქვეყნის მართვა-გამგეობა. რუსომ შეადგინა კაბინეტი, რომელშიაც მოჰყვნენ სხვა-და-სხვა დასის წარმომადგენელნი, როგორც, მაგალითად, სოციალისტები, რადიკალები, ზომიერნი და გენერალი გალიფე, და პალატას წარუდგა წინ. იმან განაცხადა, რომ სამინისტრო ეცდება დაამყაროს საფრანგეთში მშვიდობიანობა და შეურყევლად დაიცვას რესპუბლიკა. ახალს სამინისტროს მტრულად მიეგება დიდ-ძალი ნაწილი დეპუტატთა პალატისა. მონარქიელებსა და ნაციონალისტ-პატრიოტებს არაფრად ეჭაშნიკათ კაბინეტის გადაჭრილი განცხადება, რომ რესპუბლიკის მოწინააღმდეგეთ არ დავინდობთო, ხოლო სოციალისტები აღელვა იმან, რომ მათი მოთავე მილიერანი ამხანაგად გაუხდა გენერალ გალიფეს, რომელიც ისე სასტიკად მოეპყრა 1870 წლის კომუნარებს პარიჟში. პირველს სხდომაზედ სამინისტრომ სულ მცირედის უმრავლესობით გაიმარჯვა პალატაში და მტრები მოკლე ხნით სიცოცხლეს უქადდნენ მას. ვალდეკ-რუსსო და მა-

სი ამხანაგები გულმოდგინედ შეუდგნენ თავიანთ პროგრამის განხორციელებას. სამინისტრომ იმ თავითვე მაგრად ჩასჭიდა ხელი საზოგადოების განხეთქილების უმთავრესის მიზეზის მოშორებას. ამ მიზეზს შეადგენდა დრეიფუსის საქმე, რომელიც ყველას ხელზედ ჰქონდა დახვეული და დრეიფუსს იმდენად არ დასდევდნენ, რამდენადაც უნდოდათ გამოეყენებინათ ის თავიანთ ვერძო ინტერესებისათვის. სამინისტრომ დააჩქარა ამ საქმის გათავება და მისი განხილვა მიანდო რენის სამხედრო სასამართლოს. დამთავრება დრეიფუსის საქმისა ყველას თვალწინ გვიდგას. სასამართლომ დამნაშავედ სცნო დრეიფუსი და სასჯელი მიუსაჯა, მაგრამ მთავრობამ რამდენისამე დღის შემდეგ სასჯელი აპატია მას და საპყრობილედგან გამოუშვა. ამ რიგად მთავრობამ გამოიჩინა დიდი გონიერება და წინდახედულობა: საქმე ისე დაამთავრა, რომ არც მწვადი დამწვარიყო და არც შამფური — ერთის მხრივ მღელვარების მიზეზი მოუსპო იმათ, რომელთაც დრეიფუსი დიდ დამნაშავედ მიაჩნდათ, ხოლო მეორეს მხრივ დააკმაყოფილა დრეიფუსის მომხრენი.

მაგრამ პოლიტიკური მტრები რესპუბლიკისა უფრო გააბრაზა საქმის ასე დატრიალებამ. რას მოელოდნენ და როგორ დაბოლოვდა საქმე! ამიტომ აგიტაციას არ დაანებეს თავი. მაშინ მთავრობა მოუბრუნდა მათ და მაგრად ჩასჭიდა ხელი. დატუსაღებულ იქმნენ ნაციონალისტთა მოთავე გერენი, პატრიოტულ ლიგის პრეზიდენტი დერულედი, რამდენიმე მონარქისტი და სხვანი. ამათის დანაშაულობის გამოძიება და მსჯავრის დადება მიენდო სენატს, ვითარცა უმწვერვალეს პოლიტიკურ დამნაშავეთა უზენაესს სასამართლოს. გამოძიებამ დაამტკიცა უტყუარის საბუთებით, რომ ნაციონალისტებსა და დერულედის პატრიოტულს დასს კავშირი შეეკრათ მონარქიელებთან რესპუბლიკის დასამხობად და კანონიერი სასჯელი მიუსაჯა. ამ ნაირად ვალდეკ-რუსსოს სამინისტრომ შეასრულა თავისი დანაპირები: საფრანგეთმა, სრულიად დამშვიდებულმა, ფეხი შესდგა ახალ საუკუნეში და პარიჟის მსოფლიო გამოფენას სიხარულით ეგებება.

გერმანიის ზომიერმა და წინ-დახედულმა პოლიტიკამ დიდად გაუთქვა სახელი როგორც ევროპაში, ისე შორეულს ქვეყნებში. გერმანელებმა, იმისდა მიუხედავად, რომ ინგლისელები ეცილებოდნენ და ხელს უშლიდნენ, ნებართვა აიღეს ამას წინად ოსმალეთის მთავრობისაგან რკინის გზის გაყვანის შესახებ მცირე აზიაში ბაღდადამდე და ამ მდიდარს კუთხეში. ფეხი მოიკიდეს თქმა არ უნდა, რკინის გზის მესაკუთრეობა შემძლებას მისცემს მათ მთელი ალებ-მიცემობა ანატოლიისა ხელში ჩაიგდონ და დიდ-ძალი მამულებიც შეიძინონ. გარდა ამისა გერმანიამ სამოას არხიპელაგის საუკეთესო კუნძულები დაისაკუთრა. ეს არხიპელაგი მდებარეობს ავსტრალიის წყლებში. იქ თითქმის ერთნაირი უფლება ჰქონდათ მოპოვებული ინგლისს, ამერიკის შეერთებულ შტატებსა და გერმანიას. კუნძულებზედ დიდი ხნიდგან მოკიდებული გაუთავებელი ბრძოლა ჰქონდათ სამის სამეფო გვარეულობის მომხრეთ. ზემოხსენებულ სახელმწიფოთაგან ზოგიერთს დასს ემხრებოდა და ზოგი მეორეს, რაღა თქმა უნდა, თავისის საკუთარის ინტერესების მიხედვით. ამის გამო ამ სამს სახელმწიფოს შორის ერთმანეთთანაც მოსდიოდათ უთანხმოება. წარსულის წლის პირველ თვეებში სამოას გამო კინაღამ დიდი განხეთქილება არ მოხდა ინგლისსა და გერმანიას შორის და ეს უკანასკნელი იძულებული გახდა ბევრი რამ დაეთმო ინგლისისათვის, ვითარცა ძლიერის ფლოტის მქონე სახელმწიფოსათვის. ეხლა გერმანიამ ისარგებლა ინგლისის გაჭირვებულის მდგომარეობით და უპირატესობა მიითხოვა სამოას არხიპელაგზე. ინგლისი მალაუნებურად უნდა დასთანხმებოდა. შეერთებულმა შტატებმაც წინააღმდეგობა არ დაუწყო და ამ რიგად გერმანია საუკეთესო ნავთსადგურების პატრონი გახდა დიდს ოკეანეში.

გერმანიის შინაურს პოლიტიკაში საყურადღებოა მთავრობის კანონ-პროექტი სამხედრო ფლოტის გაძლიერების შესახებ. გერმანიას მრავალ-რიცხოვანი და კარგათ გაწვრთნილი ხმელეთის ჯარი ჰყავს, მაგრამ სამხედრო ფლოტით მეტად ღარიბია. ეხლა რადგან დიდძალი ადგილები შეიძინა შორეულს ქვეყნებში და საზოგადოდ სააახლშენო პოლიტიკას დაადგა თავისის ქვეყნის წარმოებისა და ვაჭრობის გასაძლიერებლად-გასავრცელებლად, გერმანიის მთავრობამ საჭიროდ დაინახა თავისის სამხედრო ფლოტის გაძლიერებაც. მთავრობის პროექტი ამ საგნის შესახებ ერთხელ იქმნა წაკითხული რეიხსტაგში და ჯერ საბოლოოდ არ განუხილავს ის ერის წარმომადგენელთ, მაგრამ საეჭვოდ არავის არ მიაჩნია, რომ შეწყნარებულ იქმნება.

იტალიას ისე გაუტეხა სახელი 1898 წელში აბაშელების მიერ დამარცხებამ, რომ იმან ძლიერ დაჰკარგა გავლენა როგორც ევროპაში, ისე შორეულს ქვეყნებში. დანარჩენ დიდ სახელმწიფოების მიბაძვით, იმანაც განიზრახა ადგილების შეძენა ჩინეთში და ნიშანში ამოიღო სანმუნის ნავთ-სადგური შორი-ახლოს მდებარე ადგილებით. მაგრამ მოულოდნელად ჩინეთმა ისეთი სიმამაცე გამოიჩინა, რომ იტალია იძულებული გახდა უკან დაეწია. ამ გარემოებამ გამოიწვია იტალიის გარეშე საქმეთა მინისტრის — კანევაროს სამსახურიდგან გადადგომა, და მისი ადგილი დაიჭირა გამოცდილმა დიპლომატმა ვისკონტი — ვენოსტამ. გაზეთები ამტკიცებდნენ, რომ ახალი მინისტრი მოახერხებს ჩინეთის მთავრობა დაიყოლიოს და იტალიისათვის დაათმობინოს, რასაც თხოულობს, მაგრამ იმედი გაუცრუვდათ. ჩინეთმა ნებით არა დაუთმო-რა და ომის თავი არ ჰქონოდა იტალიას. ამის გამო ეს უკანასკნელი იძულებული იყო გამოეცხადებინა, რომ ჩვენ აზრადაც არა გვაქვს მიწა წყალი შევიძინოთ ჩინეთში, მხოლოდ გვინდა ალებ-მიცემობა გვქონდეს მასთანაო.

ავსტრიის შინაურს ცხოვრებისათვის საუკეთესო არა მოუტანია-რა წარსულს წელს. იგივე განხეთქილება ნემეცებსა და ჩეხებს შორის, იგივე ობსტრუქცია პარლამენტში, ისეთივე მართვა-გამგეობა ქვეყნის კანონების მე-14 მუხლის ძალით სულს უხუთავდა ამ სახელმწიფოს შარშან, ისე როგორც 1898 წელში. განსხვავება მხოლოდ იმაშია, რომ 1898 წელს ნემეცები ებრძოდნენ მთავრობას ჩეხურ ენისათვის სახელმწიფო უფლების მინიჭების გამო, ხოლო შარშან კლარის სამინისტრომ უფლება ჩამოართვა ჩეხების ენას და ეხლა ამ უკანასკნელებმა დაუწყეს ბრძოლა მთავრობას. გრაფ ტუნის სამინისტრო ნემეცებმა დასცეს, კლარისა კი ჩეხებმა. პარლამენტს მთელის წლის განმავლობაში არა გაუკეთებია-რა კანონ-მდებლობის მხრივ, რადგან გაჯიუტებული დეპუტატები ერთი მეორის ლანძღვა-გინებასა და მთავრობასთან ბრძოლაში ჰკარგავდნენ დროს. უნგრეთთან შეთანხმება-კი ვერ მოახერხა ავსტრიამ სახელმწიფო ხარჯის ერთმანეთ შორის განაწილების შესახებ და მთავრობა როგორც შარშან, ისე წრეულსაც, კანონთა მე-14 მუხლის ძალით, პარლამენტის ნებადაურთველად, უნდა მოურიგდეს უნგრეთს. საუკეთესო სახელმწიფო მოღვაწეებმა ვერ მოახერხეს ჩეხებისა და ნემეცების ერთმანეთთან მორიგება. კლარის შემდეგ ახალი, სულ უფერული, სამინისტრო შესდგა, რომელმაც მარტო მიმდინარე საქმეები უნდა აწარმოვოს, პარლამენტი-კი დათხოვნილია დროებით. ცხადია, სანამ ერთმანეთს არ მოურიგდებიან ნემეცები და ჩეხები, პარლამენტის მოქმედების შესახებ ლაპარაკიც მეტი იქნება.

ინგლისისათვის უბედური იყო წარსული წელი, ხოლო ახალი რას მოუტანს, არავინ იცის. ამ სახელმწიფოს სხვებზედ მომეტებულად აქვს აღძრული მადა გაუმაძღრობისა და სადაც-კი მოახელებს, ყველგან ხელს უპოტინებს სხვის მიწა-წყალს, მომეტებულად მაშინ, თუ ცოტად დასუსტებს მოწინააღმდეგე. იმისდა მიუხედავად, რომ აუარებელი ქვეყნები აქვს დაპყრობილი აზიასა, აფრიკასა, ამერიკასა და ავსტრალიაში, სამხრეთ აფრიკის პატარა რესპუბლიკის — ტრანსვაალის ჩაყლაპვაც მოიწადინა. მას თვალში ეჩხირებოდა ეს ქვეყანა, მით უფრო, რომ იქ არის, რეხული ოქროს მადანია, და მოინდომა მისი შეერთება დანარჩენ თავისის სამფლობელოებთან აფრიკაში. ალექსანდრიიდგან მოკიდებული კაპშტადტამდის თითქმის მთელი აღმოსავლეთი აფრიკა ინგლისის ხელშია, აბაშეთისა და რამდენისამე მცირე სამთავროს გარდა. მხოლოდ სამხრეთის მხრივ კაპის ახალ ენსა და ნატალსა და ჩრდილოეთის მხრივ როდეზიას შუა გამოჩხირულია ტრანსვაალი და ორანჟეს რესპუბლიკა. თუ ამ ორ რესპუბლიკას დაიპყრობდა, მაშინ მთელი აღმოსავლეთი აფრიკა თითქმის სულ გაერთიანდებოდა ინგლისის მფარველობის ქვეშ. ამ სურვილმა გაიტაცა ინგლისის ხელმძღვანელნი და დავა აუტეხეს ტრანსვაალს, — რა არის, მიზეზი უპოვნოთო. როგორც აღმოჩნდა, ტრანსვაალელებს დიდი ხნით ადრე სცოდნოდათ ინგლისელების წადილი და გულმოდგინედ ემზადებოდნენ თურმე მტრის დასახვედრად. ინგლისის მუქარაზედ ტრანსვაალმა მუქარით უპასუხა. გარდა ამისა ამ უკანასკნელს მისი მეზობელი და იმაზედ პატარა ორანჟის რესპუბლიკაც მიემხრო, რადგან დარწმუნებული იყო, რომ თუ ტრანსვაალს დაიპყრობდა ინგლისი, იმასაც არ დაეყრიდა ხეირს. ინგლისმა ძლიერ გაიოცა ტრანსვაალის მუქარა და პასუხიც არ უკადრებია მისთვის. მაშინ ტრანსვაალისა და ორანჟეს ჯარებმა გადალახეს საზღვრები და ინგლისის სამფლობელოს შეესივნენ კაპის ახალშენსა და ნატალში. ეს ისე მოულოდნელად მოხდა, რომ ინგლისის მთავრობა გონსაც არ მოსულიყო. ან რა მოსალოდნელი იყო და ვინ იფიქრებდა, თუ ტრანსვაალი და ორანჟე, სადაც სულ ნახევარ მილიონამდე ჰოლანდიელები სცხოვრობენ (ბურებად წოდებულნი), ისეთს ბუმბერაზს, როგორიც დიდი ბრიტანია არის, არა თუ ომის გამოცხადებას, არამედ სიტყვის შებრუნებასაც-კი გაუბედავდნენ. ინგლისში ჟურნალ-გაზეთები და ორატორები მაინცა საქვეყნოდ გაიძახოდნენ, რომ გიჟები არიან ეს ტეტია ბურები, თორემ როგორ გაჰბედავდნენ ჩვენთან ომსაო; ჰნახავთ, რომ რამდენიმე კვირის შემდეგ ინგლისის დროშა გადაშლილი იქნება მათის სატახტო ქალაქებში — პრეტორიასა და ბლემფონტეინშიო.

საქმემ გამოაჩინა, რომ ტეტია ბურები ჭკვით მოიქცნენ და ინგლისი სრულიადაც არ იყო თურმე მზად მათთან შესაბრძოლებლად. ინგლისის არც ერთს გენერალს არ არგუნა ბედმა ერთხელ მაინც გაემარჯვნა ბრძოლის ველზედ. იმისდა მიუხედავად, რომ ინგლისს ეხლა ბურებზედ გაცილებით მეტი ჯარი ჰყავს სამხრეთ აფრიკაში, მაინც ვერა გააწყო-რა და ისე დღე ვერ გაივლის, რომ დეპეშამ ამბავი არ მოიტანოს, — ბურებმა ამდენი კაცი მოუკლეს მტერს, ამდენი დაუჭრეს და იმდენი ტყვედ წაიყვანესო. მთავრობა იძულებული გახდა ბედის საცდელად ახალი სარდლები — რობერტსი და კიჩენერი — დაენიშნა და ახალი მაშველი ჯარები გაეგზავნა აფრიკაში. მაგრამ ამათ რამდენად გაუმჯობესდება საქმე, ამას ახალი წელიწადი გამოაჩენს, რომელსაც ისე გულდაწყვეტილი დაუხვდა ინგლისის საზოგადოება.

დეპეშა

(რუსეთის დეპეშათა სააგენტოსაგან)

30 დეკემბერი

შტეტინი. „ვოლფის სააგენტო“. ნადიმზედ, რომელიც გემის „გერმანიის“ ზღვაში ჩაშვების შემდეგ იქმნა გამართული, გარეშე საქმეთა მინისტრმა ბიულოვმა სიტყვა წარმოსთქვა და განაცხადა, რომ გარეშე საქმეთა მინისტრის თანამდებობასთან ერთად თავს ვიდევ გარეშე პოლიტიკაში იმ კვალსა და გზას დავადგე, რომელსაც ედგა ჩვენის დროის და, შეიძლება, ყველა დროისაც, უდიდესი სახელმწიფო მოღვაწე თავადი ბისმარკი. თუ საშინაო პოლიტიკაში რაოდენადმე უთანხმოებაა, საგარეო პოლიტიკაში ასეთი უთანხმოება შეუძლებელია. „ჩვენ, — განაგრძო ბიულოვმა, — მტკიცე იმედი გვაქვს, რომ გერმანიის ხალხის წარმომადგენელნი, მიიღებენ რა მხედველობაში ჩვენ საჭიროებას და აწინდელს მდგომარეობას, თანახმანი იქმნებიან, რომ საზღვაოსნო ძალა გაძლიერებულ იქმნასო“. ბიულოვის სიტყვას დიდის ტაშის-კვრით მიეგებნენ.

ვაშინგტონი. „რეიტ. სააგ“. გელმა სენატში რეზოლიუცია შეიტანა, რომელითაც სენატი თხოულობს სამინისტროსაგან ცნობებს იმ ზომების შესახებ, რომელიც მიღებულ იქმნა ინგლისელების მიერ დელაგოაში ამერიკის საქონლის შეპყრობის გამო. რეზოლიუციაში ნათქვამია, რომ ინგლისმა კერძო საკუთრება უკანონოდ შეაკავაო. სენატმა, ხანგრძლივის კამათის შემდეგ უარ-ჰყო რეზოლიუცია.

კაპშტადტი. „რეიტ. სააგ“ ფელდმარშალი რობერტსი და ლორდი კიტჩინერი დღეს მოვიდნენ აქ.

ბერლინი. „Loalan reiser“ ლონდონიდგან დეპეშით ატყობინებენ, რომ გაზეთების მიერ შეკრებილი ცნობებით, სამხედრო სამინისტრო იწვევს ყველა მილიციონერებს, ყველა თავისუფალ მეომრებს, ყველა განსაკუთრებულ კორპუსებს და ამასთან სახელმწიფოს თვლის ჯარის შეიარაღებასაც შეუდგა. 50,000 კაცი იქმნება გაგზავნილი სამხრეთ აფრიკაში და თვით ინგლისშიაც იმდენი დარჩება, რამდენიც საჭირო იქნება. ყველა ეს ზომები მთავრობამ იმიტომ მიიღო, რომ დელაგოას დაჭერა საჭიროდ სცნა.

მოსკოვი. ხვალ დაიწყობა ფარმაცევტთა კრება. დელეგატები უკვე იკრიბებიან. საპატიო წევრებს გარდა კრებაზედ დასასწრებლად 300 კაცი ჩაეწერა. ოთხი კრებაა დანიშნული იმ საგნების განსახილველად, რომელნიც აფთიაქებში ღამის მუშაობის განწესრიგებასა და რეცეპტებისაგან გადამდებ სენის გავრცელების თავიდგან აცილებას შეეხება.

ნიჟნი-ნოვგოროდი. გემებისა, ქარხნებისა და ფაბრიკების პატრონთ შუამდგომლობა აღძრეს იმის შესახებ, რომ ნავთის გასაიაფებლად ზომები იქმნას მიღებული. შუამდგომლობაში ნათქვამია, რომ ნავთის წარმოების საქმე მდიდარმა მონოპოლისტებმა ჩაიგდეს, რომელნიც განგებ წლითი-წლობით უმატებენ ნავთს ფასს, რის გამო ექვსის წლის განმავლობაში ნავთმა ბაქოში 7-დან 17 კაპეიკამდე აიწია. მრეწველობის წარმომადგენელნი შუამდგომლობენ საზღვარ-გარეთ გასატან ნავთს აქციზი დაედოს, — მაშინ აქ რუსეთში საკმაო ნავთი დარჩება და იმით ფასი დაიწევსო. ამას გარდა ის აღარ მოხდება, რაც ეხლა ხდება: მაშინ, როდესაც რუსეთის ნავთი თვით რუსეთში 1 მან. 50 კაპ. ფასობს, იგივე ნავთი ლონდონში 80 კაპეიკად იყიდება.

მოსკოვი. მასწავლებელთა კრებამ საჭიროდ სცნო სასწავლებლებში ქიმიის სწავლება განცალკევებულ იქმნეს ფიზიკისაგან. ქიმიის სწავლებას კვირაში ორი საათი მაინც უნდა მოანდომონო.

ლონდონი. ბულლერის ოფიციალური დეპეშა იუწყება, რომ როგორც ტრანსვაალის დეპეშიდგან სჩანს, ბურებს 25 დეკემბერს ლედისმიტთან მომხდარ ბრძოლაში მოუკლეს 4 კაცი და დაუჭრეს 15. თვით ბურები ამბობენ, რომ დღეს დიდად დავმარცხდით და დიდი ვაჭრვება გამოვცადეთო. ადგილობრივ მცხოვრებთა სიტყვით, მარტო ერთ რაზმს 150 კაცი მოუკლესო. უფრო ძლიერ ორანჟის რესპუბლიკის ბურები დაზარალდნენ, რადგანაც ტრანსვაალელებმა ეს ბურები უფრო საშიშ ადგილებზედ დააყენეს.

ლონდონი. „Standart“-ის კორესპონდენტი დეპეშით იუწყება დურბანიდგან, რომ 1,200 ინდოელი მუშა ავადმყოფთა გადმოსაყვანად გავიდნენ აქედგან ორშაბათსო. როგორც ჰფიქრობენ, ამათი გაგზავნა იმის მომასწავებელია, რომ ბულლერი დაუყოვნებლივ უნდა გაეშუროსო.

„Daily Mail“ იუწყება: „სამწუხაროდ, ეჭვს გარეშეა, რომ მეთუენის ჯანმრთელობა სრულიად შერყეულია“.

„Daily Telegraph“-ს ატყობინებენ 27 დეკემბრიდგან ფრერის მახლობლად მდებარე ბანაკიდგან, რომ ლედისმიტის მახლობლად დაბანაკებულმა ბურებმა დილა-ადრიან თოფ-ზარბაზნების სროლა დაიწყეს, რომელიც ჯერ [illegible] არ შეწყვეტილაო.

Дозволено цензурою, Тифлисъ 31 Декабря 1899 г. სტამბა მ. შარაძის და ამხანაგობისა რედაქტორ-გამომცემელი ილ. ჭავჭავაძე